

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

УДК 347.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-4-11>

Горбунова А.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Запорізького національного університету

Фоменко С.С.

студентка
Запорізького національного університету

Gorbunova Anna

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor of the Department of Finance,
Banking, Insurance and the Stock Market
Zaporizhzhya National University

Fomenko Sofia

Student
Zaporizhzhya National University

РУХ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: АНАЛІЗ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

THE MOVEMENT OF CASH FLOWS IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM: ANALYSIS AND OPTIMIZATION

Господарську діяльність сучасних підприємств важко уявити без налагодженої системи управління грошовими потоками. Діяльність підприємства визначається постійним рухом і обігом грошових коштів, які складають частину ресурсної бази та виступають джерелом їх формування. Актуальність даного питання полягає у збереженні ефективного управління потоками грошових коштів, оскільки вони забезпечують високу результативність підприємства, конкурентоздатність та динамічність розвитку суб'єкта господарювання. У статті розглянуто грошові потоки підприємства за всіма видами діяльності, визначено що вони займають вагоме місце в системі організації процесу виробництва, а їх оптимізація пов'язана з більш ефективним використанням ресурсів та фінансовим розвитком товариства. Проведено аналіз руху грошових потоків досліджуваного підприємства у динаміці за три роки. Здійснено розрахунок системи коефіцієнтів, які допоможуть визначити тенденції діяльності, сформувані уявлення про якість управління грошовими коштами та дослідити потребу товариства в додаткових фінансових ресурсах. Запропоновано низку заходів, які будуть стимулювати збільшення та накопичення грошових ресурсів.

Ключові слова: грошові потоки, підприємство, рух, господарська діяльність, аналіз, ефективність, управління, платоспроможність.

The economic activity of modern enterprises is hard to imagine without a well-established cash flow management system. The company's activity is determined by the constant movement and circulation of funds, which form part of the resource base and act as a source of their formation. The relevance of this issue lies in maintaining effective cash flow management, since it ensures high efficiency of the enterprise, competitiveness and dynamism of the business entity's development. The development and successful functioning of an enterprise is possible only if it achieves the rational use of its own and borrowed financial resources, a prerequisite for which is the effective management of cash receipts and expenditures. The relevance of this topic lies in the fact that today, under martial law, Ukraine's economy is in decline, and business entities face the primary task of building an effective cash flow management system. It is the optimization of cash flows that will allow for stable operations of the company, maintain financial

balance, accelerate capital turnover and minimize the risk of insolvency, which will determine the development of the company and its ultimate result in the future. The article considers the cash flows of an enterprise for all types of activities, determines that they occupy a significant place in the system of organization of the production process, and their optimization is associated with more efficient use of resources and financial development of the company. We reviewed the financial statements of JSC Kyiv Vitamin Plant, identified the main sources of data for analyzing the company's cash flows, which are the Cash Flow Statement, Balance Sheet (Statement of Financial Position) and Statement of Financial Results (Statement of Comprehensive Income). We analyzed the cash flows of the company under study in the dynamics for three years. We noted the lack of sufficient revenues from investment and financial activities and concluded that the company's functioning is based on operating activities. To complete the comprehensive analysis, the liquidity and financial stability ratios were calculated, which allowed us to identify the company's weaknesses and strengths. A list of recommendations for maintaining a positive financial position and preserving the stability of the business entity is provided. A number of measures are proposed that will stimulate the increase and accumulation of cash resources.

Keywords: cash flows, enterprise, movement, economic activity, analysis, efficiency, management, solvency.

Постановка проблеми. Грошові кошти виступають важливою складовою активів будь-якого підприємства, наявність яких забезпечує ефективне функціонування та здійснення діяльності суб'єкта господарювання. В умовах сьогодення, особливо актуальним питанням залишається підвищення ефективності управління потоками грошових коштів, оскільки вони виступають рушійною силою щоденних операцій і формують платіжний потенціал підприємства. Виходячи з цього, проведення систематичного аналізу грошових потоків є необхідним завданням підприємства, з метою збереження ефективного управління діяльністю та прийняття раціональних адміністративних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій та методичній літературі наведено багато прикладів вивчення та аналізу грошових потоків підприємства та визначення їх впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання, які знайшли своє відображення в низці публікацій вітчизняних науковців і практиків. Дослідженням даної теми присвячено праці Т.О. Мулик [1], О.І. Степаненко [4], А.С. Туровська [4], С.В. Юдіна [5], І.В. Павленко [5], А.С. Дробот [5]. Однак, попри досить високий рівень досліджень, сучасні науковці виокремлюють актуальні питання, що стосуються управління грошовими потоками, та залишають їх в полі зору.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні аспекти досліджень грошових потоків, існує багато проблем, з якими стикаються вітчизняні підприємства. Існує безліч причин, що впливають на ефективність управління грошовими потоками, а саме: відсутність налагодженої зовнішньоторговельної діяльності, через спалахи пандемії та введення воєнного стану на території України; неефективне інвестування фінансових ресурсів; втрата внутрішніх ринків збуту; розірвання договірних відносин з постачальниками; відсутність узгодженого плану руху грошових коштів; відсутність скоординованих дій управлінців при прийнятті рішень. Зазначені проблеми викликають терміновість і практичне значення подальших досліджень грошових потоків підприємств.

Метою статті є дослідження впливу грошових потоків на результати діяльності та фінансову стійкість товариства (окреслення збільшення

(зменшення) припливу грошових ресурсів, що вказує на зміну фінансових показників суб'єкта господарювання), проведення аналізу руху потоків грошових коштів, визначення рекомендацій по збереженню платоспроможності і стабільності компанії та впровадження заходів прискорення нахожденя грошових коштів на підприємство.

Виклад основних результатів дослідження. Грошові потоки виступають основою господарської діяльності кожного підприємства. Рух грошових коштів є початком та кінцем кожного облікового циклу, до якого належать процеси придбання, виробництва, збуту продукції та отримання доходу. Аналіз руху грошових потоків є незамінним атрибутом підприємств, оскільки зображує ефективність ведення господарської діяльності, підтверджує доцільність обраних фінансових стратегій та допомагає прогнозувати ділову активність компанії.

Грошові потоки підприємства різняться в залежності від видів діяльності, які визначено НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», виділяють грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності [2].

Операційна діяльність компанії зосереджує у собі сукупність операцій пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), тим самим виступає базовим джерелом доходу на підприємстві, формуючи основний потік грошових коштів. Грошовий потік від операційної діяльності формує основні розрахунки підприємства і зображає здатність суб'єкта господарювання: сплачувати фінансову заборгованість, здійснювати виплату дивідендів та фінансувати вкладення за рахунок внутрішніх джерел. Потоки грошових коштів від інвестиційної діяльності складаються з платежів за придбання ресурсів довгострокового використання та фінансових вкладень. До грошових потоків фінансової діяльності відносять: повернення кредитів та позик; виплата і отримання дивідендів (відсотків) [4, с. 149–150; 5, с. 258].

Грошові потоки виступають абсолютними показниками, які ілюструють надходження і використання коштів всередині підприємства. Варто зазначити, що проведення аналізу руху грошових потоків дає змогу визначити достатність грошових коштів на підприємстві, оцінити платоспромож-

Держава та регіони

ність товариства, виокремити причини впливу на динаміку надходження і вибуття грошових коштів та розробити прогноз наступного періоду.

Зазвичай, вітчизняні підприємства, складають «Звіт про рух грошових коштів» – прямим методом. На прикладі АТ «Київський вітамінний завод» проаналізуємо чистий рух грошових потоків за 2020–2022 роки (табл. 1).

Провівши аналіз руху грошових потоків досліджуваного підприємства, можемо зробити наступні висновки:

– залишок коштів на початок 2021 року збільшився на 26870 тис. грн., або на 67,45 %, порівняно з 2020 роком, у 2022 році відбулось збільшення показника на 1,86 %;

– чистий рух коштів від операційної діяльності зменшився у 2021 році на 48,63 %, а у 2022 році спостерігається збільшення на 96,59 % (майже вдвічі);

– значний відтік коштів відбувається у результаті інвестиційної діяльності, у 2021 році на 31,04 %, у 2022 році на 33,50 %;

– від’ємне значення чистого руху коштів від фінансової діяльності зменшилось у 2021 році на 98 %, а у 2022 році результати показника відсутні;

– спостерігаємо збільшення залишку коштів на кінець 2021 року на 1,86 % та у 2022 році на 68155 тис. грн., або на 100,30 %.

Динаміка грошових потоків, фармацевтичного товариства, свідчить про відсутність достатньої кількості надходжень від інвестиційної та фінансової діяльності, виходячи з цього робимо висновок, що підприємство повністю функціонує за рахунок основної (операційної) діяльності (рис. 1).

Окрім аналізу руху грошових потоків підприємства, актуальним буде здійснення розрахунку системи коефіцієнтів, які допоможуть визначити тенденції діяльності, сформулювати уявлення про якість управління грошовими коштами та дослідити потребу товариства в додаткових фінансових ресурсах. Для проведення комплексного аналізу розрахуємо коефіцієнти ліквідності та фінансової стійкості (табл. 2), що дозволить зробити певні припущення, стосовно слабких та сильних сторін компанії.

Отримані дані табл. 2 показують, що коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємства знаходиться в межах рекомендованого значення (0,2–0,4) – це вказує на здатність товариства вчасно сплачувати борги, у яких настає строк погашення. Коефі-

Таблиця 1

Аналіз руху грошових потоків АТ «Київський вітамінний завод» за 2020–2022 рр.

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.	2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Залишок коштів на початок року	39838	66708	67952	26870	1244	67,45	1,86
Чистий рух коштів від операційної діяльності	150797	77464	152288	-73333	74824	-48,63	96,59
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-57984	-75980	-101437	-17996	-25457	31,04	33,50
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-69273	-1389	-	67884	-	-97,99	-
Чистий рух грошових коштів підприємства	23540	95	50851	-23445	50756	-99,60	53427,37
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3330	1149	17304	-2181	16155	-65,50	1406,01
Залишок грошових коштів на кінець року	66708	67952	136107	1244	68155	1,86	100,30

Джерело: складено авторами на основі [3]

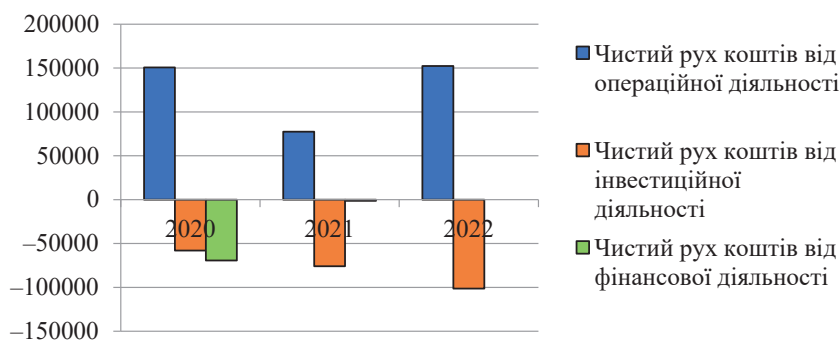

Рис. 1. Динаміка грошових потоків АТ «Київський вітамінний завод»

Джерело: складено авторами на основі [3]

Коефіцієнтний аналіз АТ «Київський вітамінний завод»

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.	2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,27	0,25	0,33	-0,02	0,08	-9,13	31,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,37	2,21	1,10	-0,16	-1,11	-6,62	-50,28
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	5,01	5,27	4,37	0,26	-0,90	5,10	-17,02
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,862	0,860	0,82	-0,002	-0,04	-0,22	-4,90
Коефіцієнт фінансової стабільності	4,97	5,22	4,32	0,26	-0,90	5,18	-17,32

Джерело: складено авторами на основі [3]

цієнт швидкої ліквідності перебуває в діапазоні (1,10–2,37), що трохи перевищує рекомендовані значення (0,7–1,5) та вказує на те, що компанія має достатню кількість ліквідних активів для покриття власних зобов'язань. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття) також має значення, яке перевищує нормативне (2–3), що вказує на позитивний стан платоспроможності, оскільки оборотних активів підприємства вистачає для покриття поточних зобов'язань.

Розрахунок коефіцієнта фінансової стійкості показав, що фактичні результати підприємства знаходяться в межах нормативного значення (0,7–0,9) – це говорить про низький рівень ризику банкрутства та фінансову стійкість АТ «Київський вітамінний завод» в перспективі. Коефіцієнт фінансової стабільності перебуває вище рекомендованого значення (0,67–1,5) – це означає, що компанія залучає позикові кошти, у якості додаткових резервів підвищення ефективності.

Провівши аналіз основних показників діяльності товариства, що працює на фармацевтичному ринку України, можна визначити негативний вплив умов пандемії та введення воєнного стану в країні, з чим АТ «Київський вітамінний завод» впорався, підтримуючи нормальний стан платоспроможності.

На базі проведеного дослідження, наведемо низку заходів оптимізації грошових потоків, які забезпечать позитивний фінансовий стан та збережуть стабільність суб'єкта господарювання:

1) зменшення обсягів кредиторської заборгованості, шляхом скорочення термінів покриття платежів;

2) скорочення періодів погашення дебіторської заборгованості, за рахунок впливу на дебіторів (пропозиція введення часткової передоплати або розділення оплати на певні частини, у встановлені терміни);

3) своєчасне вилучення надлишку виробничих запасів, формуючи достатню їх кількість для проведення господарської діяльності, за умови раціонального вкладення оборотних коштів підприємства;

4) зниження негативного грошового потоку, за рахунок відмови від проведення інвестиційної ді-

яльності, оскільки від'ємне значення показника щорічно збільшується;

5) залучення торгових кредитів, придбання цінних паперів, у якості прискорення грошових надходжень від зовнішніх джерел фінансування;

6) проводити планування та прогнозування грошових потоків підприємства на майбутні періоди.

Дотримуючись наведених рекомендацій підприємство зможе більш ефективно використовувати власні грошові кошти, синхронізувати надходження і видатки та зменшити наявність позикових ресурсів.

Висновки. Кризові умови сьогодення спіткають більшість вітчизняних підприємств, ставлячи під загрозу стабільну діяльність та перспективу фінансового розвитку в майбутньому. Дослідження потоків грошових коштів перш за все показує здатність товариства функціонувати, використовуючи власні грошові ресурси, та змогу вчасно реагувати на зміни як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Внаслідок чого, актуальним завданням підприємців, і надалі залишається аналіз грошових потоків та визначення напрямків їх оптимізації.

Підвищення ефективності управління грошовими потоками, формується на основі застосування низки заходів, які забезпечать збільшення та накопичення фінансових ресурсів: раціональне використання грошових коштів, за цільовим призначенням; пошук нових джерел фінансування підприємства; продаж або надання в оренду незадіяного майна; стягнення дебіторської заборгованості та своєчасне погашення платежів компанії; пошук і вихід на нові ринки збуту, для збільшення обсягу реалізації; проведення моніторингу потоків грошових коштів.

Отже, проведення ефективного управління грошовими потоками забезпечить баланс між надходженнями і витратами компанії, збереже безперервну платоспроможність та зміцнить фінансову стійкість підприємства.

Бібліографічний список:

- Мулик Т. О. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1442/1387> (дата звернення: 16.09.2024).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. Дата оновлення: 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 15.09.2024).
3. Річні звіти щодо діяльності АТ «Київський вітамінний завод». URL: <https://vitamin.com.ua/ua/Information/report/> (дата звернення: 17.09.2024).
4. Степаненко О. І., Туровська А. С. Аналіз руху грошових потоків підприємства, їх вплив на господарську діяльність. *Інфраструктура ринку*. 2023. Випуск 74. С. 148–155.
5. Юдіна С. В., Павленко І. В., Дробот А. С. Класифікація грошових потоків та їх вплив на фінансову стійкість підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 48. С. 257–261.

References:

1. Mulyk T. O. (2022) Orhanizatsiia analizu hroshovykh potokiv na pidpriemstvi [Organization of cash flow analysis at the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 40. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1442/1387> (accessed September 16, 2024).

in.ua/index.php/journal/article/view/1442/1387 (accessed September 16, 2024).

2. Pro zatverdzhennia Natsionalnogo polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti" : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07 liutoho 2013 r. № 73 [On the approval of the National Regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013 No. 73]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (accessed September 15, 2024).
3. Richni zvity shchodo diialnosti AT "Kyivskiy vitaminnyi zavod" [Annual reports on the activities of JSC "Kyiv Vitamin Factory"]. Available at: <https://vitamin.com.ua/ua/Information/report/> (accessed September 17, 2024).
4. Stepanenko O. I., Turovska A. S. (2023) Analiz rukhu hroshovykh potokiv pidpriemstva, yikh vplyv na hospodarsku diialnist [Analysis of the movement of cash flows of the enterprise, their impact on economic activity]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 74, pp. 148–155.
5. Yudina S. V., Pavlenko I. V., Drobot A. S. (2020) Klyasyfikatsiia hroshovykh potokiv ta yikh vplyv na finansovu stiikist pidpriemstva [Classification of cash flows and their impact on the financial stability of the enterprise]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 48, pp. 257–261.